

Laudatio

MUDr. Václav Vyskočil, Ph.D.,

Lužany, 21. 6. 2010

Vážený pane primáři, vážení představitelé obou Nadací, kolegyně a kol., Vědecká sekce Nadace ČLF měla při hodnocení kandidátních knih z oboru medicíny, vydaných v ČR v r 2009 mimořádně těžkou volbu. Z předložených titulů v oblasti mohl být odměněn pouze jeden. Členové sekce se při výběru díla řídili originalitou díla, jeho vědeckým přínosem i praktickým uplatněním i technickou stránkou.

Při volbě Vyskočilova díla „*Osteoporóza a ostatní nejčastější metabolická onemocnění skeletu*“ přihlédla sekce zejména k tomu, že více jak 500 stránkové dílo sepsal jediný autor, že jde o první knižní vydání v tomto rozsahu v české s československé medicínské literatuře a že autor předkládá i svoje vlastní zkušenosti a srovnává je s aktuálními poznatky recentní světové literatury. Kniha je názorně dokumentována grafy, tabulkami, obrázky, literárními citacemi na 86 stránkách. Dr. Vyskočil čerpal však především ze svých bohatých zkušeností, z největšího osteocentra v České republice a ze svých odborných kontaktů doma i v zahraničí.

Čtenář odborně vzdělaný získá jistě cenné poznatky, rady, přehledy aktuální osteologické literatury i podrobný rozbor fyziologického vývoje kosti i jeho patologických změn. Dílo je tedy proto určeno lékařům s širokým záběrem odborných zájmů, ale i vzdělaný laik se poučí o složitosti kostního metabolismu, v němž vápník a fosfor, zabudované do organické hmoty, tvoří zázračnou tkáň, která má tu paradoxní vlastnost, že stárne a churaví za života ale nemění se po smrti a stává se takřka nesmrtelnou, nezničí-li ji oheň. Když jsem si prohlížel v museu v Addis Abebě zbytky kostry oné slavné dívky Lucy, žijící před 3 milióny lety, uvědomil jsem si, proč naši dávní lučebníci charakterizovali obratlovce, včetně člověka jako „fosforečnan vápenatý, vědrem vody rozbřednatý“.

Voda se vypařila, měkké tkáně zmizely, ale tvrdá kost a zuby zůstaly trvalou relikvií dávného a tajemného života. Je také pozoruhodné, že již v r. 1858 psal doc. Edvard Grégr, tehdy asistent J. E. Purkyně v časopise *Živa* článek z oboru historické antropologie resp. osteologie *O lebkách člověčích vůbec a slovanských zvlášťě*. V oboru antropologie a paleoantropologie vynikla zejména Matiegkova práce *Crania Bohemica* z r. 1891 a řada dalších publikací, v nichž se autor zabývá zejména z osteologického hlediska studiem pozůstatků osobností jako Šafaříka, Kolára, Žižky, sv. Václava, Komenského, Havlíčka Borovského a dalších.

Dovolil jsem si širší licenci jen proto, že Vyskočilovo dílo má a bude mít i význam z hlediska obecně biologického a do jisté míry i socio-kulturního.

Čtenář si dále uvědomí, proč kosti a klouby jsou za života symbolem zdraví. Dočte se ale také, že stará kolena lze léčit a když už to nejde, tak se

prostě zpevní nebo nahradí kloubem novým. S kostí se ale musí jednat šetrně a dr. Vyskočil ví, jak a zná ony zázračné prášky, tablety injekce a magické roztoky, kterými nám naše staré kosti omladí a jak praví staří Římané, „nun est bibendum, nunc pede libero pulsanda tellus“. Teď pijme a lehkou nohou dupejme půdu. Tím pitím samozřejmě dr. Vyskočil myslí mléko, které jako nejbohatší zdroj přirozeného vápníku zpevňuje kost, jež dovolí si dupnout, aniž by se zlomila. To věděli už naši dávní předkové, dokonce v biblických časech, jak o tom svědčí nejedna zmínka o kosti přímo v bibli. Kostí byli, podobně jako Václav Vyskočil, fascinováni i spisovatelé, písničkáři, kteří konstatují, že v 70 letech kosti bolí, v 80 trouchnivěji a v 90 se z nich vyrábí superfosfát. Podle Jaroslava Haška se z kostí vojáků, kteří rádi padli, vyrábí spódium pro cukrovary, kterým se budou odbarvovat rafinádní šťávy. Spódium z padlých oficírů bude ovšem hodnotnější a cukr kvalitnější. Kost je tématem i umění malířského. Toulouse Lautrec trpěl zvláštní kostní chorobou, jíž je ve Vyskočilově knize věnována samostatná kapitola. Pro jednoho ze zakladatelů naší osteologie, Stanislava Havelku byla kost tak nadšeně sugestivní, že pozměnil staré latinské, pozdě přicházejícím kosti na rychle přicházejícím kosti (namísto sero venientibus ossa vytvořil nápis cito venientibus ossa“, který nesou dva andělé.

Nerad bych zlehčil vědecký význam Vyskočilovy monografie humornějším laděním. Osteoporóza se v naší dospělé populaci vyskytuje asi v 7 %, tedy podobně jako cukrovka. Jde o zákeřnou nemoc, která sama o sobě sice není smrtelná, ale při její časté komplikaci, zlomenině krčku stehenní kosti, může invalidizovat a je až v 10–20 % smrtící do jednoho roku. Dr. Vyskočil proto klade důraz na prevenci i časnou léčbu způsobem srozumitelným i laikovi. Svým dílem se zapisuje do řad těch, jejichž význam překračuje dobu. Neztratí totiž význam ani v čase, kdy budeme lépe chápat jak ji léčit a jak jí zajistit užitečnou nesmrtelnost. Napadají mne v této souvislosti verše perského básníka Omara Chajjáma z 11. století, v překladu prof. PhDr. Jaroslava Maliny z Masarykovy univerzity v Brně:

*V tom kruhu nebes, který spíná kolébku i hrob
Nepozná nikdo začátek či konec dob
A nepoví ti také žádný filozof,
Odkud jsme přišli a kam zajdem beze stop*

*Osteolog však může namítnout:
Dnes prozradí staré kosti kousek jenom
Kdo, jak, kdy a kde žil a na co stonal
A jaký zdědil a předal genom.*

*Prof. Jaroslav Blahoš,
předseda České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně*